

บทที่ 5

เสรีภาพกับมนุษย์

ก่อนเหตุการณ์อุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศไทย ปรากฎการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่สนใจของประชาชนอย่างยิ่ง คือ ปรากฎการณ์เสรีภาพเบ่งบาน หรือ เรียกกันว่า ยุคแห่งเสรีภาพ ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะว่า ขณะนี้กรุงเทพมหานครถูกล้อมวลชนเรียกขานว่า เป็นเมืองหลวงแห่งการชุมนุม เพราะมีการชุมนุมประท้วง และชุมนุมเรียกร้อง ตลอดถึงการชุมนุมขับไล่ อยู่หลายกลุ่ม กระจายกันอยู่ในจุดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร โดยอ้างว่า รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประชาชนมีเสรีภาพที่จะชุมนุมกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือประท้วง เรียกร้องได้โดยสงบและปราศจากอาวุธ แต่เมื่อเราย้อนกลับไปถึงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในช่วงตั้งแต่หลังเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ.2549 จนถึงปัจจุบัน มีเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นอาทิการชุมนุมของกลุ่มการเมืองต่างๆ เสื้อเหลือง เสื้อแดง เสื้อหลากสี นอกจากนี้ยังมีการชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาเรื่องกฎหมายสัญชาติของกลุ่มคนไร้สัญชาติในภาคใต้ การชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลหาทางช่วยเหลือเรื่องราคาสินค้าเกษตรตกต่ำซึ่งมีทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด โดยในต่างจังหวัดมักจะใช้วิธีการปิดถนนสายสำคัญจนทำให้ผู้สัญจรใช้ถนนเดือดร้อน นอกจากนี้เสรีภาพจะถูกนำมาใช้ในการแสดงออกทางการเมืองแล้วคนในสังคมไทยยังอ้างเสรีภาพในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ ตนเองมีความพอใจที่จะดำเนินชีวิตอย่างไรก็ได้ และเสรีภาพนี้ถูกแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมในการใช้ชีวิตหลายอย่างและเป็นประเด็นที่เป็นปัญหาของสังคมอยู่ไม่น้อย ได้แก่ เสรีภาพทางเพศ หรือ เพศเสรี, เสรีภาพในการเปลี่ยนเพศจากชายเป็นหญิงและจากหญิงเป็นชายได้, เสรีภาพในการแต่งกาย ของเหล่าดารา นักศึกษา และการแต่งกายเข้ารับปริญญาโดยไม่สัมพันธ์กับคำนำหน้านามตนเอง¹

¹เอกสารประกอบการสอน.(2548).**สิทธิมนุษยชน**. นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช,หน้า 30.

5.1 ความหมายของเสรีภาพ

เสรีภาพ หมายถึง สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เสรีภาพนั้นเรามีได้โดยไม่จำเป็นที่คนอื่นจะต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อเราหรือเคารพสิ่งนั้น ๆ ตามกฎหมาย เป็นสิ่งที่เราสามารถทำอะไรก็ได้โดยไม่มีใครมาป้องกันขัดขวาง หรือหาว่าเราล่วงละเมิดคนอื่นได้

เสรีภาพ ในทางปรัชญา² หมายถึง เจตจำนงเสรี ซึ่งตรงข้ามกับนิตินิยม ในทางการเมือง เสรีภาพประกอบด้วยเสรีภาพทางสังคมและการเมืองที่รับประกันแก่พลเมืองทุกคน ในทางเทววิทยา เสรีภาพ คือ อิสรภาพจากพันธะบาป

คำว่า เสรีภาพ เป็นคำสมาสที่ประกอบด้วยคำว่า เสรี และ คำว่า ภาพ (ภาวะ) โดยคำว่า เสรี มีการอธิบายความหมายไว้หลายแบบ อาทิ

ในพจนานุกรมบาลี-ไทย ได้อธิบายว่า “เสน อตุตนา อิริต สีสมสุสาติ เสรี” แปลตามรูปศัพท์ว่า การดำเนินไปด้วยตน คือ ด้วยตนเองเป็นปกติของบุคคลนั้น เหตุฉะนั้นบุคคลนั้นชื่อว่ามีเสรี”³

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540 ให้ความหมายของคำว่า เสรีไว้ว่า “การที่ทำได้โดยไม่มีอุปสรรค มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ฉะนั้น คำว่า “เสรี” เมื่อนำมาสมาสกับคำว่า ภาวะ หรือ ภาพ จึงได้เป็น เสรีภาพ ซึ่งมีความหมายว่า ภาวะแห่งความมีเสรี และยังมีอีกคำหนึ่งซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันและมักใช้แทนกันกับคำว่า เสรีภาพ นั่นคือ คำว่า อิสรภาพ ซึ่งมีความหมายว่า

² ไกรฤกษ์ ศิลาคม.(2555).การวิเคราะห์เสรีภาพเชิงปรัชญาและแนวทางประยุกต์ใช้เสรีภาพเพื่อสังคม.วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม,หน้า 88.

³ ประยุทธ์ หลงสมบุญ. (2519). พจนานุกรมบาลี-ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,หน้า 17.

ความที่จิตเป็นใหญ่ หลุดพ้นจากกิเลสและตัณหา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิมุตติ (Deliverance)

ในพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของคำว่า เสรีภาพ⁴ ว่า “หมายถึง อิสรภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งมีหลายนัย คือ

1. สภาพที่บุคคลมีสิทธิ์ที่จะทำการใดๆ ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด ในการเขียน ในการนับถือศาสนา ในลัทธิการเมือง

2. สภาพที่เป็นอิสระจากสิ่งไม่พึงปรารถนา เช่น อิสระจากความอึดอัดขัดสน (Freedom From Want) เป็นอิสระจากโรคภัยไข้เจ็บ (Freedom From Disease)

3. สภาพที่พ้นจากอุปสรรคขัดขวางไม่ให้บุคคลพัฒนาตนเองไปสู่ภาวะที่สมบูรณ์ของความเป็นมนุษย์ เช่น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า เมื่อจิตหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาเข้าสู่ภาวะนิพพาน เสรีภาพตามนัยนี้ทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า วิมุตติ หรือ ความหลุดพ้น (Liberation)

จากความหมายของคำว่า เสรีภาพ ที่นักคิดและนักปรัชญาทั้งหลายให้ความหมายไว้แล้วข้างต้นนั้นพอจะประมวลออกมาได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เสรีภาพระดับสัญชาตญาณ หมายถึง การมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่ยังไม่ประกอบด้วยปัญญา เป็นเพียงการใช้เสรีภาพในสิทธิที่ตนมี จัดเป็นการใช้เสรีภาพในระดับเบื้องต้น

2. เสรีภาพระดับเหตุผล หมายถึง การมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นการใช้เสรีภาพที่ประกอบด้วยเหตุผล จัดเป็นการใช้เหตุผลในระดับกลาง

3. เสรีภาพระดับปัญญา หมายถึง เสรีภาพระดับสูงที่บุคคลจะไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกิเลสตัณหาใดๆ เป็นเสรีภาพในทางศาสนาที่หมายเอาจิตใจของผู้ที่

⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

เข้าถึงภาวะสูงสุด เช่น ภาวะนิพพาน ซึ่งอรหันต์บุคคลจะมีจิตใจที่อิสระจากอำนาจของกิเลส ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความอยาก มีเสรีภาพอย่างสูงสุดที่จะดำเนินชีวิตอย่างประกอบด้วยปัญญาอย่างสมบูรณ์⁵

สรุป เสรีภาพคือสภาวะที่มนุษย์ไม่มีพันธนาการ ไม่มีสิ่งเหนี่ยวรั้ง มนุษย์มีอิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ โดยไม่ถูกปิดกั้นจากอำนาจภายนอกหรืออำนาจอื่นใด และเสรีภาพเองก็มีหลายระดับ เช่น เสรีภาพระดับสัตตชาตญาณหรือเสรีภาพเบื้องต้น ต่อมาคือเสรีภาพระดับเหตุผลคือการมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น และสุดท้ายเสรีภาพระดับปัญญาคือเสรีภาพระดับสูงที่บุคคลจะไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกิเลสตัณหาใดๆ เป็นเสรีภาพในทางศาสนา

5.1.1 ขอบเขตของเสรีภาพ

เมื่อได้สรุปว่า เรามีเสรีภาพได้ทั้งในทางกาย ทางสังคม และทางจิตใจ แต่ก็ยังมีขอบเขตจำกัด ปัญหาที่ควรพิจารณาต่อไป ขอบเขตจำกัดของเสรีภาพอยู่ที่ไหน โดยผู้วิจัยจะขอเสนอมุมมองจากทัศนะ 2 ส่วน คือ เสรีภาพและขอบเขตของเสรีภาพในทัศนะของนักปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) และเสรีภาพและขอบเขตของเสรีภาพในทัศนะของนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม หรือ เอกซิสเทนเชียลลิสม์ (Existencialism) ดังต่อไปนี้

โดยสรุปหลักการเรื่องเสรีภาพในทางปรัชญาการเมืองนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มความคิดหลักๆ คือ ทัศนะแบบเสรีนิยม และทัศนะแบบสังคมนิยม มีข้อสรุปของทัศนะที่มีต่อเสรีภาพดังต่อไปนี้

1. ทัศนะแบบเสรีนิยม ถือว่าปัจเจกบุคคลสำคัญกว่ารัฐ รัฐที่ประชาชนเลือกเข้ามาทำหน้าที่ ปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ เสรีภาพยังถือเป็น

⁵ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, หน้า 194-195.

จุดหมายหรืออุดมคติ เสรีภาพของบุคคลต้องได้รับการคุ้มครองตราบเท่าที่เขายังไม่ใช้เสรีภาพส่วนตัวนั้นไปละเมิดสิทธิของคนอื่น

2. ทักษะแบบสังคมนิยมมองว่า ประเทศ หรือ รัฐ สำคัญกว่าปัจเจกบุคคล ผลประโยชน์ของสังคมต้องมาก่อนปัจเจกบุคคล แม้จะต้องมีการละเมิดเสรีภาพของคนบางกลุ่มก็ตาม เป้าหมายหรืออุดมคติทางการเมืองอยู่ที่ ความยุติธรรม ไม่ใช่เสรีภาพ เสรีภาพของประชาชนต้องอยู่ในกรอบของอุดมคติแบบมาร์กซิสต์หรือพรรคคอมมิวนิสต์นั่นเอง

จะเห็นได้ว่าเสรีภาพทั้งในทัศนะแบบเสรีนิยม และทัศนะแบบสังคมนิยม ต่างก็เป็นเสรีภาพที่มีขอบเขตด้วยกันทั้งสิ้น กล่าวคือ เสรีนิยมกำหนดกรอบของเสรีภาพอยู่ที่ต้องไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ส่วนสังคมนิยมกำหนดกรอบที่จะต้องไม่เกินเลยไปจากอุดมคติแบบคอมมิวนิสต์ หรือ มาร์กซิสต์ ที่เน้นความยุติธรรมทางสังคมเป็นหลัก แนวคิดเรื่อง เสรีภาพ ในหลักปรัชญาอัตถิภาวนิยมนั้น มีแนวคิดของนักปรัชญาหลายท่าน โดยหลักๆ แล้วได้แก่ ซอเรน คีร์เคกอร์ด, เฟรดริก นิชเซ, มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ และฌอง ปอล ซาทร์ ซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายแนวคิดเรื่องเสรีภาพของนักปรัชญาดังกล่าวโดยภาพรวม ดังต่อไปนี้

ซอเรน คีร์เคกอร์ด (Soren Kierkegaard) มีแนวคิดว่า ปัจเจกชนมีเสรีภาพในการเลือกและตัดสินใจด้วยตนเองมิใช่ให้คนส่วนใหญ่เป็นผู้กำหนดตามวิถีของสังคมน การเลือกกระทำของมนุษย์เป็นตัวสร้างวิถีชีวิตของตนเอง การตัดสินใจเลือกกระทำต้องมาจากภายในของคนๆ นั้น

มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) กล่าวว่า มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกอยู่ตลอดเวลาเพราะมนุษย์ไม่สามารถหยุดเคลื่อนตัวไปข้างหน้าได้ โดยเขาคิดว่า สภาวะที่สำคัญของมนุษย์ (Dasein) คือ การที่ดาซายทำให้ความเป็นไปได้ต่างๆ (Possibility) ในชีวิตเป็นจริงและสมบูรณ์ขึ้นมา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนจะไม่มีขีดจำกัดในความเป็นไปได้ต่างๆ แต่มนุษย์ทุกคนก็สามารถที่จะเลือกความเป็นไปได้

บางอย่าง โดยเฉพาะการเลือกและตัดสินใจที่สำคัญ คือ การที่จะมีชีวิตที่แท้จริง หรือ จะมีชีวิตที่ไม่แท้จริงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การเลือกของมนุษย์ไม่ได้เป็นการเลือก ออกจากความว่างเปล่า แต่การเลือกเหล่านี้ เป็นการเลือกของคนมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ดังนั้น มนุษย์ที่แท้จริงจะมีชีวิตอยู่ด้วยการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่างๆ และให้ความหมายและคุณค่าแก่โลกด้วยตัวของเขาเอง

ฌอง ปอล ซาร์ต (Jean-Paul Sartre) กล่าวว่า มนุษย์ถูกสถาปให้มีเสรีภาพ⁶ (Man is Condemned to be Free) และเสรีภาพของมนุษย์มีมาก่อนสาร์ตละในมนุษย์ และทำให้เสรีภาพนั้นเป็นไปได้ สิ่งที่เราเรียกว่า เสรีภาพนั้น ไม่สามารถแยกออกจากภาวะแห่งความเป็นจริงของมนุษย์ มนุษย์มิได้มีอยู่ก่อนเพื่อที่จะมีเสรีภาพในภายหลัง ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างความเป็นมนุษย์และการมีเสรีภาพของมนุษย์

จากทัศนะที่มีต่อเสรีภาพจากนักปรัชญาการเมืองและนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม ที่แสดงมานั้น สามารถสรุปได้ว่า

1. เสรีภาพในทางปรัชญาการเมืองมีอยู่ 2 ทัศนะหลักๆ คือ ทัศนะแบบเสรีนิยม และทัศนะแบบสังคมนิยม โดยทัศนะแบบเสรีนิยมให้ความสำคัญแก่เสรีภาพของปัจเจกบุคคล แต่ก็ยังจำกัดขอบเขตอยู่การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น หรือ ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน นอกจากนั้นสามารถทำได้โดยเสรีภายใต้กรอบของกฎหมาย ส่วนทัศนะแบบสังคมนิยมให้ความสำคัญแก่ความยุติธรรมทางสังคมเป็นอันดับแรก ส่วนเสรีภาพเป็นเพียงทางผ่านไปสู่อำนาจยุติธรรมเท่านั้น เสรีภาพสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบอุดมคติแบบมาร์กซิสต์

2. เสรีภาพในทางปรัชญาอัตถิภาวนิยมแม้จะมีความหลากหลายแนวคิดของนักปรัชญาแต่โดยภาพรวมแล้ว นักปรัชญาอัตถิภาวนิยมแสดงให้เห็นว่า แก่นแท้ของมนุษย์ คือ เสรีภาพ เสรีภาพเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด มนุษย์แต่ละคนมีอิสระ

⁶ Jean-Paul Sartre.(1948). *Existentialism and Humanism*. London : Eyre Methuen, p 48.

ที่จะตัดสินใจเลือกทางเดินของชีวิตของตัวเองได้โดยไม่ต้องทำตามคนอื่น ๆ หรือ สังคม เรามีเสรีภาพที่กระทำ พูด และคิดได้อย่างเสรี แต่เสรีภาพในทัศนะของปรัชญาอรรถิภาวนิยมเป็นสิ่งที่แยกไม่ออกจากความรับผิดชอบ เสรีภาพของมนุษย์ย่อมมาพร้อมกับความรับผิดชอบเสมอ รับผิดชอบต่อตัวเองและผู้อื่นหรือสังคม และเสรีภาพที่มาพร้อมกับความรับผิดชอบย่อมเป็นเสรีภาพในทางสร้างสรรค์ไม่ใช่ในทางทำลาย

สรุป เสรีภาพมีขอบเขตเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม เสรีภาพทั้งในทัศนะแบบเสรีนิยมและทัศนะแบบสังคมนิยมต่างก็เป็นเสรีภาพที่มีขอบเขตด้วยกันทั้งสิ้น ระบอบการเมืองการปกครองที่มนุษย์ได้คิดค้นขึ้นนั้นไม่ได้ให้เสรีภาพกับมนุษย์อย่างอิสระจนไม่มีขอบเขตควบคุมไม่ให้เสรีภาพนั้นละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น

5.1.2 วิธีจำกัดของเสรีภาพ

1. ออกเป็นกฎหมายโดยตรง แต่ให้ดูว่ามุ่งหมายกับคนกลุ่มใด
2. กำหนดเป็นหน้าที่ให้เคารพสิทธิต่าง ๆ
3. เกิดจากความรู้สึกของเราเองว่า เราเข้าใจสาระหรือความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมคืออะไร เราควรจะปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือต่อสังคมในฐานะที่เป็นนามธรรมโดยส่วนรวมอย่างไร⁷

5.2 องค์ประกอบของเสรีภาพ

เสรีภาพสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. **เสรีภาพภายนอก** ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง หรือเสรีภาพส่วนบุคคล คือสภาวะที่ปราศจากการถูกบังคับ การควบคุม การห้าม การข่มขู่ การกดขี่ และอาจรวมถึงความกดดัน ตัวอย่างเสรีภาพภายนอก เช่น การเคารพซึ่ง

⁷ โกลด์ ไสภาคยวิจิตร.(2521). "กำเนิดของสิทธิมนุษยชน".วารสารกฎหมาย 6 พฤษภาคม-สิงหาคม 2521,หน้า 24-28.

เสรีภาพในทางความคิด เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพสื่อ และเสรีภาพในการปรับแต่งลักษณะหรือสภาพภายนอกของตนเอง

2. เสรีภาพภายใน คือ สภาวะที่สามารถใช้ความคิดตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง หรือปกครองตนเอง และความสามารถในการมีเจตจำนงเสรี หรือเสรีภาพในการเลือก สิ่งภายนอกต่าง ๆ โดยไม่เกิดความขัดแย้งกับเจตจำนงที่อยู่ภายใน

สรุป เสรีภาพมีไม่ใช่ว่าแค่สิ่งที่ปรากฏภายนอกที่ตัดสินใจด้วยการแสดงออกทาง พฤติกรรมเท่านั้น เสรีภาพยังรวมถึงเสรีภาพภายในตัวบุคคลด้วยเป็นเสรีทางความคิด และความเชื่อ ความศรัทธา เสรีภาพที่จะแสดงออกทางความคิด

5.3 การได้มาซึ่งเสรีภาพของมนุษย์

มนุษย์ทุกคนได้รับอย่างเสมอภาคกันเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุข มี ศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ มีไม่ตรีจิต และมีความเมตตาต่อกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย หรือสุขภาพ ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครองตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทยหรือสนธิสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคี เสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง โดยหลักบังคับของกฎหมาย ภายใต้หลักการเกียรติศักดิ์ สิทธิที่เท่าเทียมกัน ความเสมอภาค ที่จะเป็นการส่งเสริมให้ มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข^๑

ทุกคนมีอยู่ในฐานะเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพในการดำรงชีวิตอยู่ในส่วนบุคคลและ เสรีภาพในการอยู่ร่วมกันในสังคม เสรีภาพในความเป็นมนุษย์นั้น มีทั้งเสรีภาพตามกฎหมายและเสรีภาพที่มีอยู่โดยไม่ขึ้นอยู่กับบัญญัติของกฎหมาย แต่เป็นเสรีภาพที่

^๑ วิชัย ศรีรัตน์.(2543).**สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย**.โครงการศูนย์ กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ,นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,หน้า 72.

เกิดจากมาตรฐานเพื่อความถูกต้อง ความเป็นธรรม หรือความยุติธรรม แต่เดิมเสรีภาพ มนุษยชนจะกล่าวถึงในชื่ออื่น เช่น เสรีภาพในธรรม เสรีภาพในธรรมชาติ เป็นต้น

มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ เสรีภาพ เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สี ผิวกาย เพศ อายุ ภาษาศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพรวมทั้งความเชื่อทางการเมืองหรือความเชื่ออื่น ๆ ที่ขึ้นกับพื้นฐานทางสังคม เสรีภาพมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ เสรีภาพมนุษยชนมีความสำคัญในฐานะที่เป็น อารยะธรรมโลก (World Civilization) ของมนุษย์ที่พยายามวางระบบความคิดเพื่อให้ คนทั่วโลกเกิดความระลึกรู้ คำนึงถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ตั้งแต่ยอมรับความเป็น มนุษย์ ศักดิ์ศรี ชาติกำเนิด สิทธิต่างๆที่มีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม ซึ่งตั้งอยู่บน พื้นฐานแห่งสิทธิตั้งแต่กำเนิด โดยให้ความสำคัญกับคำว่าชีวิต (Life) นอกจากนี้แล้ว เสรีภาพมนุษยชนยังมีความสำคัญในแง่ของการเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์ และสภาวะโลกปัจจุบันเรื่องของเสรีภาพมนุษยชนก็ไม่ใช่เรื่องประเทศใดประเทศหนึ่ง เท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่สังคมทั่วโลกต้องให้ความสำคัญ เพราะประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ผูกพันตามพันธกรณีแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และที่สำคัญเรื่องของเสรีภาพมนุษยชนยังได้ถูกนำไปใช้ในทางการเมือง เศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดเสรีภาพมนุษยชนในพม่าทำให้สหรัฐอเมริกาและ สหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางการทูต การงดการทำการค้าด้วย หรือกรณีการส่งกองกำลัง ทหารของสหประชาชาติเพื่อเข้าไปยุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศยูโกสลาเวีย เป็นต้น ด้วยสาเหตุและความสำคัญ ดังกล่าวมาข้างต้น เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องเสรีภาพมนุษยชน เพราะมีความสำคัญทั้งในด้านสังคมโลกและการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทย

สรุปในสภาวะธรรมชาตินุษย์อยู่อย่างเสมอภาคกัน ให้สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างสันติสุขมีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ มีไมตรีจิต และมีความเมตตาต่อกัน โดยไม่คำนึงถึง

ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ อายุ ภาษา ศาสนา สถานภาพทางกาย หรือ สุขภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่เมื่อเข้าสู่สังคมการเมืองเสรีภาพของมนุษย์ เปลี่ยนไปเสรีภาพต้องได้รับการยอมรับจากรัฐเสรีภาพของบุคคลที่ได้รับการคุ้มครอง โดยหลักบังคับของกฎหมาย

5.3.1 สาระสำคัญของเสรีภาพ⁹

เสรีภาพเป็นเสมือนทั้งเกราะในการคุ้มกันประชาชนให้พ้นจากภัยคุกคามของ กำลังอิทธิพลและอำนาจที่ไม่ยุติธรรม และเป็นเสมือนกุญแจให้ประชาชนสามารถใช้เข้าไปสู่ประโยชน์ด้านต่างๆ ได้ โดยในที่นี้จะเน้นเฉพาะสิทธิเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญมี บทบัญญัติรับรองไว้ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมถึงผลประโยชน์จากโอกาสและทางเลือก อันพึงมี พึ่งกระทำ และพึงได้ โดยที่สิ่งนั้นไม่ถูกโต้แย้งและขัดขวางโดยกฎหมาย องค์กั รัฐเจ้าหน้าที่รัฐ และคนอื่น ทั้งนี้โดยที่ประชาชนมีอิสระตามเสรีภาพในการใช้สิทธินั้นได้ ตามเจตจำนงอิสระของตนเองหรือตามความสามารถในการตกลงใจของตนเองได้ด้วย ไม่อยู่ภายใต้การบังคับกะเกณฑ์โดยอิทธิพลอย่างอื่น ทั้งนี้สามารถจำแนกสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญของประชาชน ออกได้เป็น 3 ส่วนดังนี้ คือ สาระสำคัญของเสรีภาพ พันธะของรัฐที่มีต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการใช้ประโยชน์จากสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน ดังนี้

1) เสรีภาพในความเป็นมนุษย์ เป็นสิทธิ เสรีภาพ เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ความคิด จิตใจ และความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งถือเป็นสิทธิจะอยู่ จะเป็น หรือเป็น สิทธิที่ติดมากับตัวของประชาชนทั้งหลาย ตั้งแต่เกิดมาเป็นคน โดยที่รัฐไม่อาจปฏิเสธ ความเป็นคน และศักดิ์ศรีความเป็นคนของประชาชนด้วยการกระทำที่เป็นการล่วงล้ำ เกิน คุกคาม หรือละเมิดได้ เช่น การไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม การมี เสรีภาพในเคหสถานส่วนตัว เสรีภาพการเดินทาง การนับถือศาสนา การสื่อสาร

⁹ จรัญ โฆษณานันท์.(2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และ ความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, หน้า 88.

คมนาคม การแสดงความคิดเห็น การมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และการเลือกถิ่นที่อยู่ เป็นต้น (ตามมาตรา 4 มาตรา 26 และมาตรา 28) ที่กล่าวว่าเป็นสิทธิที่จะอยู่ จะเป็น หรือ เป็นสิทธิที่ติดมากับตัวประชาชน ก็เพราะเป็นสิทธิที่เป็นส่วนควบติดอยู่กับความเป็นคนตามธรรมชาติ โดยที่ทุกคนมีอยู่เหมือนกัน รัฐไม่อาจเข้าไปแทรกแซงให้เกิดความแตกต่าง หรือ สูญสิ้นสิทธิอันเป็นเสมือนองค์ประกอบของชีวิต จิตใจ และร่างกาย นั้นได้ ดังนั้น สิทธิ เสรีภาพในความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิทธิของคนที่ห้ามไม่ให้รัฐกระทำ ซึ่งอาจเรียกสิทธิแบบนี้ได้ว่าเป็นสิทธิที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐ

2) เสรีภาพในความเป็นพลเมืองซึ่งเป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะเรียกขอได้ จะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ตามมากับตัวโดยที่งอกขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองหรือเป็นราษฎรของรัฐ โดยที่รัฐไม่อาจจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือความช่วยเหลือด้วยการเพิกเฉยไม่กระทำการตอบสนองตามความเรียกร้องต้องการของประชาชนซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองได้ เช่น

2.1 เสรีภาพในการรับการศึกษา (ตามมาตรา 43)

2.2 เสรีภาพของผู้บริโภค

2.3 เสรีภาพในการชุมนุม

2.4 เสรีภาพในการรวมตัวเป็นหมู่คณะ

2.5 เสรีภาพการรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ

2.6 เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง

2.7 เสรีภาพการรับบริการสาธารณสุข

2.8 เสรีภาพการฟ้องหน่วยราชการ

2.9 เสรีภาพมีส่วนร่วมกับรัฐ

2.10 เสรีภาพคัดค้านการเลือกตั้ง

2.11 เสรีภาพในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น

2.12 เสรีภาพการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ในการใช้เสรีภาพเสนอกฎหมายนั้นมีขอบเขตจำกัดเฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพตามหมวด 3 และเกี่ยวกับนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามหมวด 5 เท่านั้น เป็นต้น ที่กล่าวว่าเป็นเสรีภาพที่จะเรียกขอได้ หรือจะรับเอาได้ หรือเป็นเสรีภาพที่ตามมากับตัวโดยที่ออกขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองของรัฐ เพราะเป็นเสรีภาพที่ขึ้นอยู่กับความเป็นพลเมืองของรัฐ โดยที่การได้รับความยุติธรรมจากการใช้เสรีภาพสำคัญกว่าการได้รับประโยชน์จากสิทธิที่เท่ากัน เช่น พลเมืองที่เด็กได้รับสิทธิการศึกษาภาคบังคับฟรี แต่พลเมืองที่เป็นผู้ใหญ่ได้รับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้ง ขณะที่พลเมืองที่ด้อยโอกาสจะได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ ทั้งที่คนปกติทั่วไปไม่ได้รับเสรีภาพดังกล่าว

ดังนั้นสิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมืองจึงเป็นสิทธิของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์เท่ากัน แต่หากเป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบในการสนองตอบต่อการใช้สิทธินั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็กย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรีในภาคบังคับจากรัฐได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ ดังนั้นสิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาให้ประชาชน หรือบังคับให้รัฐจะต้องกระทำซึ่งอาจเรียกสิทธิแบบนี้ได้ว่าเป็นสิทธิที่เป็นปฏิฐานกับรัฐ

3) สิทธิในความเสมอภาค เป็นเสรีภาพเกี่ยวกับการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันจากรัฐ หรือการไม่เลือกปฏิบัติ เว้นแต่การเลือกปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้ผู้เสียเปรียบ ผู้ด้อยโอกาส ได้รับสิทธิโอกาสเท่าเทียมกับคนอื่นได้ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่จะมีจะเหมือนหรือเป็นสิทธิ เสรีภาพที่ดำรงอยู่นอกตัวของประชาชน (มาตรา 30) โดยที่รัฐไม่

อาจปฏิเสธความเป็นกลาง หรือความเป็นธรรมด้วยการละเลยเพิกเฉยไม่ยื่นมือเข้าไปช่วย หรือ หยิบยื่นโอกาสอันพึงมีพึงได้ให้กับประชาชนได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่มีใครได้เปรียบเสียเปรียบ เพราะความแตกต่างตามธรรมชาติ และเพราะการกระทำหรือละเว้นการกระทำของรัฐที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น

- 3.1 การเสมอกันในกฎหมาย
- 3.2 การไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน
- 3.3 การได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ
- 3.4 การได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ และ
- 3.5 สิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เป็นต้น

ที่กล่าวว่าเป็นเสรีภาพที่จะมีจะเหมือนหรือเป็นสิทธิที่ดำรงอยู่นอกตัวของประชาชน ก็เพราะเป็นสิทธิที่ช่วยชดเชย ความแตกต่างตามธรรมชาติของคนให้ได้รับโอกาสและศักยภาพใหม่เพิ่มขึ้น โดยที่รัฐเป็นฝ่ายช่วยเสริมสร้างหรือเกื้อหนุนให้มีความเสมอเหมือนกัน โดยที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์ที่เท่ากันจากการได้รับสิทธินั้น เช่น คนทั่วไปย่อมได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายเท่าเทียมกันในการขอแจ้งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเพื่อประกอบธุรกิจ แต่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะประสบความสำเร็จหรือร่ำรวยได้เท่าเทียมกันจากการประกอบธุรกิจนั้น

ดังนั้นเสรีภาพในความเสมอภาคจึงเป็นสิทธิเสรีภาพที่รัฐให้หลักประกันในการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน แต่รัฐไม่ต้องผูกพันว่าทุกคนจะต้องเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นให้ได้เท่ากันเสมอไป

สิทธิเสรีภาพในความเสมอภาคจึงเป็นสิทธิที่กำหนดให้รัฐดำรงฐานะของความเป็นคนกลางในการถือดุลระหว่างความต่างต่างกันตามธรรมชาติของคนกับความเท่าเทียมกันตามกฎหมายและการปฏิบัติของรัฐเพื่ออุดช่องว่างไม่ให้ความต่างนั้นเป็นเหตุให้เกิดเงื่อนไขของความไม่ยุติธรรมขึ้นในสังคม แต่ประโยชน์จากความยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่แต่ละคนต้องสร้างต่อขึ้นมาให้ตัวเองในภายหลังหรือไปหาเอาได้ข้างหน้า เมื่อ

รัฐได้ช่วยสร้างหลักประกันความยุติธรรมให้แล้ว ซึ่งอาจเรียกสิทธิแบบนี้ได้ว่าเป็น เสรีภาพที่เป็นพันธะของรัฐ

สรุปสาระสำคัญของเสรีภาพคือการกล่าวถึงสาระต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของ เสรีภาพ โดยหลักพื้นฐานแล้วเสรีภาพมีสาระหลักคือ เสรีภาพในความเป็นมนุษย์ เป็น สิทธิ เสรีภาพ เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย ความคิด จิตใจ ต่อมาคือเสรีภาพในความเป็น พลเมืองเกี่ยวกับการเป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของ บริการสาธารณะ สุดท้ายคือความเสมอภาคของเสรีภาพที่ต้องมีในทุก ๆ คน

5.3.2 การคุ้มครองเสรีภาพมนุษย์

กฎหมายตามความหมายของหลักนิติธรรมจะต้องเป็นกฎหมายที่มีความ ถูกต้องชอบธรรม กล่าวคือการใช้กฎหมายในฐานะเป็นมาตรการหนึ่งในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ¹⁰ของประชาชนจะต้องไม่เป็นการจำกัดเสรีภาพและสิทธิจนเกินไป เนื่องจาก ตามทฤษฎีสัญญาประชาคมบุคคลแต่ละคนย่อมมีเสรีภาพและสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่ เกิด ดังนั้นการจำกัดเสรีภาพและสิทธิจึงต้องมีความจำเป็นและได้สัดส่วนกับประโยชน์ ที่สังคมจะได้รับ

การจำกัดเสรีภาพและสิทธิตามมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย (พ.ศ.2550) จึงเป็นการคุ้มครองเสรีภาพและสิทธิของประชาชนอีกส่วนหนึ่งที่เป็น คนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้เพื่อเป็นวิธีการคุ้มครองเสรีภาพ และสิทธิดังกล่าวจะพบว่าการจะจำกัดเสรีภาพและสิทธิของประชาชนที่รัฐธรรมนูญ รับรองไว้ทำได้ก็แต่โดยอาศัยกฎหมาย สอดคล้องกับมาตรา 29 และมาตรา 43 วรรค สองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹¹ซึ่งวางหลักว่าการจำกัดเสรีภาพและสิทธิ

¹⁰ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์.(2538).เสรีภาพและสิทธิตามรัฐธรรมนูญ.กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน,หน้า 65.

¹¹ พันวิฑูญ์ โจรนต์นติ.(2545). “การประสานประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของ บัณฑิตชนในการตรากฎหมาย”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,หน้า 52.

ของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำ มิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ถ้าปราศจากการคุ้มครองเสรีภาพและสิทธิของปัจเจกบุคคล¹² แนวความคิดในการคุ้มครองเสรีภาพและสิทธิคงไม่เกิดผล เพราะจะมีการละเมิดเสรีภาพและสิทธิอยู่เต็มไปหมด การยินยอมจำกัดเสรีภาพเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมก็จะเป็นไปไม่ได้เพราะเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประชาชนแต่ละคนไม่ได้จำกัดการใช้เสรีภาพและสิทธิของตนเองแล้วยังใช้เสรีภาพและสิทธิที่มีทำให้ประชาชนคนอื่นเดือดร้อน

สรุป เมื่อเสรีภาพถูกบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย ดังนั้น การคุ้มครองเสรีภาพก็ต้องมีกฎหมายคุ้มครองด้วยเช่นกัน หลักพื้นฐานของการคุ้มครองเสรีภาพของมนุษย์คือกฎหมายซึ่งตามความหมายของหลักนิติธรรมจะต้องเป็นกฎหมายที่มีความถูกต้องชอบธรรม เช่น รัฐธรรมนูญของรัฐ หรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่คุ้มครองเสรีภาพและสิทธิของปัจเจกบุคคล

5.4 ความสำคัญของเสรีภาพ

เสรีภาพ มักใช้ควบคู่กับคำว่าสิทธิ ซึ่งหมายถึงประโยชน์หรืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายรับรอง ส่วนคำว่า เสรีภาพจากความหมายต่างๆ พอสรุปได้ว่าหมายถึง อำนาจการตัดสินใจด้วยตนเองของมนุษย์ ดังนั้นคำว่า สิทธิเสรีภาพ เมื่อนำมาใช้รวมกันจึงหมายถึง อำนาจการตัดสินใจของมนุษย์เพื่อประโยชน์ของตนตามที่กฎหมายรับรอง

5.4.1 ความเป็นมาของเสรีภาพในอดีต

เสรีภาพเป็นสิ่งที่ประชาชนได้ต่อสู้เพื่อให้ได้มาโดยเฉพาะการต่อสู้กับผู้ที่มีอำนาจปกครองความเป็นอิสระทำให้เกิดเสรีภาพและประเทศหรือประชาชนที่ได้รับเสรีภาพจะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาและปกป้องรักษาไว้อย่างมั่นคง เสรีภาพมีการต่อสู้แลกด้วย

¹² เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). **หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ.**

ชีวิตและอิสรภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพนี้ ดังนั้นแล้วเสรีภาพเป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งของมนุษยชาติในการที่จะถ่ายทอดความรู้และเรียนรู้ในสิ่งที่แต่ละบุคคลปรารถนาโดยไม่มีอะไรมาขวางกั้นภายใต้ขอบเขตของเสรีภาพที่ไม่จำกัดโดยไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร การต่อสู้เพื่อเสรีภาพเป็นศักดิ์ศรีและคุณค่า การแสวงหาเสรีภาพเป็นความดีนรอนของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันและคาดหวังจะมีต่อไปในอนาคต

ดังนั้นมนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกที่จะเป็น เลือกที่จะกระทำ เลือกที่จะปฏิเสธที่จะไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ โดยการเลือกนี้ ปลอดภัยจากพันธนาการของกฎระเบียบ ประเพณีของสังคมที่คนรุ่นก่อนได้บัญญัติไว้ปลอดภัยจากอาณัติของพระเจ้าเป็นเจ้า หรือชะตากรรมใด ๆ ปลอดภัยจากเหตุจูงใจ หรือแรงกระตุ้นปลอดภัยจากจิตใต้สำนึก และสิ่งแวดล้อม ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการตัดสินใจในการกระทำของมนุษย์เอง เพราะมนุษย์นั่นเองที่เป็นผู้ให้คุณค่า ให้ความหมายแก่สิ่งต่าง ๆ ในโลก ฉะนั้นธาตุแท้ของมนุษย์คือ “เสรีภาพ”¹³ เสรีภาพที่แท้จริงของมนุษย์ คือ การไม่ยอมจำนนต่อสภาวะของตนเอง และพยายามที่จะเอาชนะ หรือเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขสภาพแวดล้อมนั้น มนุษย์ไม่สามารถที่จะเป็นทาสในบางเวลาและมีเสรีภาพในบางเวลา แต่เขาจะต้องมีเสรีภาพตลอดกาล และถ้าหากไม่มีเสรีภาพก็ไม่มีตลอดไปโดยสมบูรณ์เช่นเดียวกัน แต่ถ้าหากเป็นเช่นนั้น มนุษย์ก็ไม่ใช่มนุษย์ ทั้งนี้เพราะ “มนุษย์ คือ เสรีภาพ”

5.4.2 เสรีภาพกับมนุษย์

ฌอง ฌากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เกิดมาเสรี แต่เขาถูกพันธนาการอยู่ทั่วทุกแห่งหน ผู้เชื่อว่าตนเป็นนายคนอื่นกลับเป็นทาสเสียยิ่งกว่า” แต่เมื่อเกิดมาแล้วมนุษย์มีเสรีใหม่ ก็ย่อมจะมี เพราะอย่างน้อยเราก็มีประสบการณ์ว่าเราสามารถเลือกกระทำบางอย่างตามเจตจำนงของตนเองได้ แต่เราก็

¹³ อุดมศักดิ์ ลินธิพงษ์.(2548).**สิทธิมนุษยชน**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, หน้า 45.

เลือกท่ามกลางพันธนาการทั่วทุกแห่งหน มนุษย์ทุกคนมีความต้องการอิสระ (Free Will) ในการกระทำสิ่งใด สิ่งหนึ่งตามใจปรารถนา และมีความต้องการในการแสวงหาความสมบูรณ์แบบ ทั้งเรื่องปัจจัยขั้นพื้นฐาน ตลอดไปจนถึงการยอมรับในทางสังคมเมื่อทุกคนมีเสรีภาพ ก็จะนำไปสู่การเป็นสังคม ซึ่งการเป็นสังคมนั้น ทุกคนจำเป็นต้องสละสิทธิและอำนาจ ไว้ที่ส่วนรวม เพื่อที่จะสร้างเจตจำนงร่วมกัน (General Will) โดยเจตจำนงนี้เป็นเสมือนพันธะสัญญาที่ทุกคนต้องอุทิศตนให้แก่สังคม เพื่อสร้างหลักเกณฑ์และบรรทัดฐานในสังคม โดยสิ่งที่จะตามมาหลังการสละสิทธิเพื่อสังคม คือ เสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งเกิดจากการเกิดขึ้นของกฎหมาย และหลักการนำไปใช้ในทางกฎหมาย ดังนั้นแล้ว เสรีภาพ สามารถกล่าวได้ว่าเป็น การมีอิสระในการกระทำในสิ่งต่างๆ ด้วยตามสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นๆ และสำคัญที่สุด “เจตจำนงร่วม” อันเป็นการสร้างหลักการในการดำรงอยู่ของมนุษย์ในสังคม

เสรีภาพเป็นธรรมชาติของมนุษย์¹⁴หรือไม่นี้เป็นปัญหาพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ถกเถียงกันมากในทางปรัชญา แต่โดยรวมๆ แล้ว ไม่ว่านักปรัชญาที่เชื่อหรือไม่เชื่อว่า เสรีภาพเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ดูเหมือนจะเห็นว่าเสรีภาพเป็น “คุณค่า” (Value) ที่พึงปรารถนาอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์ เพราะนักปรัชญาส่วนมากมีความโน้มเอียงที่จะเชื่อว่า เสรีภาพทำให้มีความเป็นมนุษย์ หรือทำให้สามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย เช่น ถ้าปราศจากเสรีภาพที่จะคิดและแสดงออกตามที่ตนคิด นักปรัชญาก็คงไม่สามารถสร้างความหมายอะไรเกี่ยวกับชีวิตและโลกได้ อย่างไรก็ตาม ความปรารถนาเสรีภาพมักนำไปสู่การสูญเสียอิสรภาพในโลกที่เต็มไปด้วยพันธนาการ

ปรัชญาของเสรีภาพของมนุษย์ คือการใช้ประโยชน์จากความสามารถและพรสวรรค์ต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวเขา ซึ่งเป็นที่ชัดเจนยิ่งที่ว่า ความเปંગบานของศักยภาพและพรสวรรค์ต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์นั้น จะบรรลุความเป็นจริงได้ดีมากยิ่งขึ้นใน

¹⁴ สมภาร พรหมทา.(2546).มนุษย์กับเสรีภาพ.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, หน้า 28.

สภาพแวดล้อมที่เปิดและในบรรยากาศที่เป็นอิสระ การเจริญเติบโตของต้นไม้ที่ปลูกในกระถางกับต้นไม้ที่ปลูกลงในพื้นดินนั้น ไม่อาจที่จะเปรียบเทียบกันได้ เสรีภาพที่จะเป็นที่ยังปรารถนานั้นจะต้องเป็นเสรีภาพที่จะดำเนินไปในทิศทางของวิวัฒนาการหรือการพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์

สรุป เสรีภาพมีความสำคัญเพราะเสรีภาพอยู่คู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิตซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติ แม้ว่าจะเข้าสู่สังคมการเมืองแล้วมนุษย์ก็ยังมีเสรีภาพอยู่เช่นเดิมแต่เป็นเสรีภาพในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีกฎหมายรับรอง เสรีภาพของมนุษย์ต้องมีหลักประกันเพื่อเป็นหลักประกันว่าเสรีภาพเป็น “คุณค่า” (Value) ที่พึงปรารถนาอย่างหนึ่งสำหรับมนุษย์

5.5 มนุษย์มีชีวิตอยู่โดยไม่มีเสรีภาพได้หรือไม่

เสรีภาพถือเป็นความมีอิสระในการกระทำของบุคคล การกระทำนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เช่น มีเสรีภาพในการเขียนแสดงความคิดเห็น แต่ถ้าไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยการเขียนโจมตีซึ่งขาดพยานหลักฐาน เช่นนี้ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็มีสิทธิที่จะปกป้องชื่อเสียงของตนเอง ด้วยการฟ้องร้องได้หรือเรามีเสรีภาพที่จะเปิดวิทยุภายในบ้านเรือน แต่ถ้าเปิดเสียงดังเกินไปจนรบกวนผู้อื่น เช่นนี้ถือว่าการละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

5.5.1 แนวคิดเรื่องของเสรีภาพของมนุษย์

แนวคิดเรื่องของเสรีภาพของมนุษย์ เริ่มปรากฏขึ้นตั้งแต่ในยุคกรีก อริสโตเติลกล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ย่อมมีเสรีภาพในการเลือก และด้วยเหตุผลที่ถูกต้องย่อมช่วยให้เขาเข้าถึงธรรมชาติได้ และ ณ จุดนี้เองคือเสรีภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์” โดยแนวความคิดนี้ถือว่า มนุษย์นั้นมีเสรีภาพอยู่แล้วตามกฎธรรมชาติ ภายใต้เหตุผลที่ถูกต้องเนื่องจากภูมิปัญญาของมนุษย์ ต่อมาเริ่มมีแนวความคิดว่ามนุษย์ตามธรรมชาตินั้นมีสิทธิเสรีภาพมาก และเมื่อทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ก็ไม่มีอำนาจ

ในการบังคับซึ่งกันและกันหากไม่มีการลดเสรีภาพของแต่ละคนลงมา การกระทบกระทั่งตลอดจนการขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นในสังคมได้ ผู้อ่อนแอต้องตกเป็นทาสและถูกจำกัดเสรีภาพหมด การมีเสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตจึงเป็นเหตุใหญ่ให้เกิดการไร้เสรีภาพ การเข้ามารวมเป็นสังคมยอมรับอำนาจการเมืองเหนือตนเป็นรูปแบบการปกครองต่างๆ ก็เพื่อให้อำนาจสูงสุดนั้นสูงเหนือทุกคนเป็นกรรมการคอยรักษากติกาไม่ให้ผู้เข้มแข็งกว่าใช้เสรีภาพโดยไม่มีขอบเขตรังแกผู้อ่อนแอกว่า

5.5.2 มนุษย์ควรมีเสรีภาพ

คำว่า “เสรีภาพ”¹⁵ มีความหมายที่กว้างมากเป็นความหมายเชิงนามธรรมที่ซ่อนเร้นอยู่ในความเป็นรูปธรรมของการกระทำที่อิสระ ดังนั้นถ้าจะให้คำจำกัดความในความหมายเดียว เป็นเรื่องที่แคบจึงมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “เสรีภาพ” ไว้แตกต่างกันออกไปมากมาย ความหมายที่ธรรมดาที่สุดของคำว่า “เสรีภาพ” (Freedom) ก็คือ “สภาวะที่ปราศจากการขู่เข็ญบังคับจากพลังภายนอก ดังนั้น “ทาส” จึงไม่มีเสรีภาพ เพราะมีผู้อื่นบังคับอยู่ตลอดเวลา ต่อเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อย โดยมีสิทธิที่จะอยู่ในสังคมอย่างเสมอภาคกับผู้อื่น มีสิทธิที่จะทำงานของตนเอง จัดการกับผลิตผลของตนเองตลอดจนชีวิตและทรัพย์สินของตนตามที่ตนเองเห็นสมควร จึงจะมีความหมายว่า เขามีเสรีภาพแล้วดังนี้คือ

1. เสรีภาพทางกาย

1.1 เสรีภาพทางร่างกาย (Physical Freedom) ได้แก่ การไม่ถูกบีบคั้นจากการขาดแคลนอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค มีสุขภาพที่ดี ในข้อนี้มนุษย์มีเสรีภาพจากสิ่งเหล่านี้หรือไม่ หากพิจารณาดูในระดับเบื้องต้นจะพบว่าการที่เราสามารถที่จะแสวงหาอาหาร มาบำบัดความหิวกระหาย หรือการที่เราสามารถแสวงหาเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัยมาบำบัดความหนาว ความร้อน และการที่เรา

¹⁵ วิชัย ไชควิวัฒน์.(2555) .มนุษย์กับเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร : อุษากการพิมพ์, หน้า 11.

สามารถแสวงหารักษาโรคมารักษาโรคภัยไข้เจ็บให้มีสุขภาพที่ดี เป็นอิสระ หรือ เป็นเสรีภาพของเราที่มีสิทธิ์ที่จะทำได้โดยอิสระ หรือ ทำให้เราเป็นอิสระจากปัญหาพื้นฐานเหล่านี้ ผู้วิจัยมองว่า อาจจะนับว่าเป็นเสรีภาพก็ได้ แต่เป็นเสรีภาพชั่วคราวเท่านั้น เพราะไม่มีมนุษย์และสัตว์ชนิดใดที่จะเป็นอิสระจากการถูกบีบคั้นทางกายได้ กล่าวคือ ความหิว กระจาย ความร้อน ความหนาว เป็นแต่เพียงว่าเราสามารถที่จะบำบัดให้บรรเทาลงไปเป็นขณะๆ เท่านั้น กล่าวเฉพาะเรื่องความหิวเท่านั้น มนุษย์ก็ต้องบำบัดอยู่ถึงวันละ 3 ครั้ง เป็นอย่างน้อย ฉะนั้น เมื่อมองในระดับสูงแล้ว มนุษย์ไม่มีเสรีภาพทางร่างกายในข้อนี้อย่างแท้จริง

1.2 เสรีภาพทางสังคม หรือ ความอิสระจากการถูกบีบคั้นทางสังคม (Social Freedom) ได้แก่ การไม่ถูกเอาเปรียบทางสังคม ไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่อยู่ท่ามกลางความรุนแรง การก่อการร้าย และภัยสงคราม ในข้อนี้เมื่อพิจารณาว่า เรามีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามที่เราปรารถนาหรือไม่ คำตอบก็คือไม่ได้ทุกอย่าง แต่เราสามารถที่จะทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ศีลธรรม และความสงบสุขของสังคม นั่นก็หมายความว่า เราไม่ได้มีเสรีภาพอย่างไร้ขีดจำกัด แต่เรามีขอบเขตของการใช้เสรีภาพ กล่าวคือ เรามีเสรีภาพภายใต้กรอบที่สังคมกำหนด หรือ จะเรียกว่า เราไม่มีเสรีภาพก็คงจะไม่ผิด เพราะเราจำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎเกณฑ์ทางสังคมอยู่เสมอไม่ว่าทางใดก็ตาม นอกจากนั้นเสรีภาพอันถูกจำกัดขอบเขตของเรานั้นก็ยังคงจำกัดว่า ไม่ให้ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่นอีกด้วย อย่างไรก็ตามแต่ละบุคคลก็จะได้รับความคุ้มครองเสรีภาพส่วนบุคคลที่บุคคลอื่นจะมาละเมิดไม่ได้ด้วย ฉะนั้น เมื่อจะวิเคราะห์ว่า มนุษย์มีเสรีภาพทางสังคมหรือไม่ ก็พบว่า การที่เราอยู่ในประเทศที่มีเอกราช และมีคามมั่นคงทางความมั่นคง ไม่มีภัยสงคราม และรัฐปกครองโดยระบอบเสรีนิยม ก็พอจะกล่าวในเบื้องต้นได้ว่า เรามีเสรีภาพจากการถูกบีบคั้นทางสังคมได้ แต่หากเสรีภาพ คือ การกระทำได้ตามปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวางแล้ว ก็อาจจะสรุปได้ว่า เราไม่ได้มีเสรีภาพอย่างไร้ขอบเขต แต่เรามีเสรีภาพโดย

ถูกจำกัดขอบเขต คือ กฎหมายบ้านเมือง และกฎศีลธรรม ซึ่งก็คือ มีอุปสรรคขัดขวาง การมีอุปสรรคขัดขวางก็คือ การไม่มีเสรีภาพนั่นเอง หรือ อาจกล่าวได้ว่า เราไม่มีเสรีภาพในทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพทางกายกับความอิสระในทางใจต่อไป

2. เสรีภาพทางใจ¹⁶ ในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะในความหมายระดับความมีอิสระในทางการคิดและการตัดสินใจเท่านั้น ประเด็นนี้เป็นปัญหาใหญ่ในทางอภิปรัชญา กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับเจตจำนงเสรี ซึ่งสนใจในปัญหาเกี่ยวกับความมีอิสระในการตัดสินใจของมนุษย์ โดยตั้งคำถามว่า มนุษย์มีเสรีภาพ หรือ อิสระหรือไม่ สำหรับปัญหานี้ในทางปรัชญามีความเห็นเป็น 3 ทิศนะ คือ

2.1 ลัทธิเหตุวิสัย ในทัศนะที่หนึ่งนี้มีความเชื่อว่า มนุษย์ไม่เคยเป็นตัวของตัวเอง โดยให้เหตุผลว่า หากเราพิจารณาดูสภาพของสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในจักรวาล ทุกสิ่งล้วนเป็นผลของอะไรบางอย่างที่เกิดก่อนหน้านี้ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาลอยๆ โดยปราศจากสาเหตุ สภาพปัจจุบัน คือ ผลของสภาพในอดีต และสภาพปัจจุบันเป็นตัวกำหนดสภาพในอนาคต กลุ่มลัทธิเหตุวิสัยเชื่อว่า ไม่มีอะไรในจักรวาลมีอิสระ ไม่มีอะไรที่เป็นตัวของตัวเอง ไม่มีอะไรที่สามารถกำหนดความเป็นไปให้ตนเอง และไม่มีสิ่งใดสามารถปฏิเสธแรงผลักดันจากสภาพภายนอกที่อยู่รอบตัวได้ โดยความเป็นไปที่เกิดขึ้นกับมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ได้แก่ ความเป็นไปที่เกิดขึ้นกับร่างกายของมนุษย์ จะตกอยู่ภายใต้ระบบจักรวาล หรือ ระบบเหตุวิสัย กล่าวคือ การเกิดขึ้นของสิ่งต่างๆ มิได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่ต้องเกิดจากสาเหตุ เช่น เมื่อเกิดอาการปวดศีรษะ ย่อมจะต้องมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง

¹⁶ ทองหล่อ วงษ์ธรรมา. (2538). **ปรัชญา 201 พุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โอ เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, หน้า 9-10.

2. การกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ในการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์เรามักจะเข้าใจผิดว่า เป็นการตัดสินใจเลือกอย่างอิสระ ที่จะทำหรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง กลุ่มเหตุวิสัยนิยม เชื่อว่า ในความเป็นจริงแล้ว การตัดสินใจที่จะกระทำอะไรของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับอุปนิสัยใจคอของบุคคลนั้น รวมไปถึงรสนิยมและค่านิยมที่เขายึดถืออยู่ และค่านิยมเหล่านี้ก็ไม่ได้เกิดขึ้นมาเองอย่างอิสระ แต่เกิดขึ้นมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยพันธุกรรมจะมีอิทธิพลต่อร่างกายและสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อนิสัยใจคอ และรสนิยม ซึ่งสิ่งแวดล้อมในที่นี้ หมายถึงทั้งภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ระบบสังคม การปกครอง วัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณี การอบรมสั่งสอนของครอบครัว และโรงเรียน เป็นต้น มนุษย์ไม่ได้มีความเป็นตัวของตัวเอง เขาเป็นเพียงที่รวมของปัจจัย คือ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

2.2 ลัทธิอิสรวิสัย ในทัศนะที่สองนี้เชื่อว่า มนุษย์มีอิสระ มีเสรีภาพ มีความเป็นตัวของตัวเองการกระทำ หรือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ล้วนมาจากการตัดสินใจเลือกของมนุษย์ทั้งสิ้น คนทุกคนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะกระทำ หรือ ไม่กระทำการสิ่งใด โดยกลุ่มอิสรวิสัยให้เหตุผลว่า

1. ประสบการณ์บอกว่า เราอิสระ กล่าวคือ คนเรามีความรู้สึกรับรู้ว่าเป็นอิสระของตัวเอง
2. งานสร้างสรรค์ด้านศิลปะและวิชาความรู้เกิดขึ้นได้เพราะมนุษย์เป็นอิสระ ศิลปะและวิชาการต่างๆ เหล่านี้จะมีไม่ได้ หากเราไม่มีอิสระทางความคิด
3. การยกย่องและตำหนิมีความหมายเพราะมนุษย์มีอิสระ หากมนุษย์ไม่มีอิสระ การเสียสละ ความมีน้ำใจ วีรบุรุษ คนซื่อสัตย์ก็ไม่มี ความหมายอะไร
4. ความสำนึกผิดถูกชั่วดีมีความหมายเพราะมนุษย์มีอิสระ หากมนุษย์ไม่มีอิสระแล้วการทำตามศีลธรรมและการทำผิดศีลธรรมก็ไม่มี ความหมาย

2.3 ลัทธิธรรมชาตินิยม ในทัศนะที่สามให้ความเห็นว่า มนุษย์เป็นไปได้ทั้ง 2 ทาง คือ ทั้งเป็นอิสระและไม่เป็นอิสระ กล่าวคือ ในระดับหนึ่งการกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดด้วยปัจจัยภายนอก ในกรณีนี้มนุษย์ไม่เป็นอิสระ เพราะต้องเป็นไปตามสาเหตุภายนอกที่บังคับให้ต้องทำ หรือ ต้องเป็นเช่นนั้น แต่ในอีกระดับ มนุษย์เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง มีการตัดสินใจเลือกและมีแผนการที่กำหนดไว้ในปัจจุบันเพื่อผลที่จะได้ในอนาคต และมนุษย์สามารถที่จะพัฒนาตัวเองไปได้เรื่อยๆ เพราะมนุษย์มีอิสระ

บทสรุป

มนุษย์ไม่อาจอยู่ได้โดยไม่มีเสรีภาพเพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ย่อมต้องการเสรีภาพในการคิด แสดงออก การเคลื่อนไหวไปยังที่ต่าง ๆ มนุษย์มีชีวิตอยู่โดยมีเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกได้รูปแบบของเสรีภาพของตนเอง แต่ก็ยังมีขอบเขตจำกัดในบางสถานการณ์ที่เราถูกปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลเหนือกว่ามาบังคับให้ตัดสินใจเลือก เช่น ถูกบังคับโดยกฎหมาย

เสรีภาพ คือ สถานภาพของมนุษย์ที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของใคร เป็นอำนาจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือที่จะไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เสรีภาพมีหลายระดับทั้งนามธรรมและรูปธรรม เช่น เสรีภาพระดับสัญชาตญาณซึ่งเป็นเสรีภาพดั้งเดิมที่ติดตัวมนุษย์จัดเป็นการใช้เสรีภาพในระดับเบื้องต้น ต่อมาเป็นเสรีภาพระดับเหตุผล การมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่จะไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น เป็นการใช้เสรีภาพที่ประกอบด้วยเหตุผล จัดเป็นการใช้เหตุผลในระดับกลาง และสุดท้ายคือเสรีภาพระดับปัญญาหรือเสรีภาพระดับสูงที่บุคคลจะไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกิเลสตัณหาใด ๆ เป็นเสรีภาพในทางศาสนาที่หมายเอาจิตใจของผู้ที่เข้าถึงภาวะสูงสุด เช่น ภาวะนิพพาน ซึ่งอรหันต์บุคคลจะมีจิตใจที่อิสระจากอำนาจของกิเลส ไม่ตกอยู่ในอำนาจของความอยาก มีเสรีภาพอย่างสูงสุดที่จะดำเนินชีวิตอย่าง

ประกอบด้วยปัญญาอย่างสมบูรณ์ เสรีภาพของมนุษย์มีขอบเขตเมื่อมนุษย์อยู่ในสังคม การเมืองอย่างน้อยที่สุดเสรีภาพของมนุษย์ในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลจะไม่ละเมิด เสรีภาพของบุคคลอื่นในสังคม การแสดงออกด้านเสรีภาพของมนุษย์มีทั้งเสรีภาพ ภายนอกที่แสดงออกได้ในแบบรูปธรรม เช่น เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง หรือเสรีภาพส่วนบุคคล เสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพสื่อ และเสรีภาพในการปรับแต่งลักษณะหรือสภาพภายนอกของตนเอง และมี ยังมีเสรีภาพภายในสภาวะที่สามารถใช้ความคิดตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง หรือปกครอง ตนเอง หรือการนับถือแนวคิด หรือเรียนรู้แนวคิดการเมือง ศาสนาต่าง ๆ

มนุษย์ควรมีเสรีภาพเพราะแม้แต่การอยู่ในสภาวะธรรมชาติมนุษย์ยังมีเสรีภาพ แม้ว่าจะจะเป็นเสรีภาพในสภาวะธรรมชาติ แนวคิดเรื่องของเสรีภาพของมนุษย์ เริ่ม ปรากฏขึ้นตั้งแต่ในยุครีก อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล ย่อมมี เสรีภาพในการเลือก และด้วยเหตุผลที่ถูกต้องย่อมช่วยให้เขาเข้าถึงธรรมชาติได้ และ ณ จุดนี้เองคือเสรีภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์” แนวความคิดนี้ถือว่า มนุษย์นั้นมีเสรีภาพอยู่ แล้วตามกฎธรรมชาติ ภายใต้เหตุผลที่ถูกต้องเนื่องจากภูมิปัญญาของมนุษย์ เมื่อเข้าสู่ สังคมการเมืองมนุษย์ก็ย่อมต้องมีเสรีภาพเช่นกันแต่เป็นเสรีภาพในรูปแบบของการ ร่วมกันเป็นรัฐ เสรีภาพนี้มีกฎหมาย หรือกติกาสังคมรองรับ เสรีภาพในสังคมการเมือง จะมีกฎหมายของรัฐรับรองไว้เช่น รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายระหว่างประเทศที่รองรับ สิทธิเสรีภาพของบุคคลซึ่งบัญญัติรองรับทั้งเสรีภาพที่มนุษย์มี และขอบเขตของเสรีภาพ ไปพร้อม ๆ กัน การจำกัดของเขตเสรีภาพของมนุษย์เป็นการป้องกันไม่ให้มีเสรีภาพมาก จนเกินไปจนเป็นการละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น รัฐสามารถทำได้โดยออกเป็นกฎหมาย โดยตรง หรือกำหนดเป็นหน้าที่ให้เคารพสิทธิต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

โกศล ไสภาคย์วิจิตร.(2521). "กำเนิดของสิทธิมนุษยชน".วารสารกฎหมาย 6
พฤษภาคม-สิงหาคม 2521.

ไกรฤกษ์ ศีลาคม.(2555).การวิเคราะห์เสรีภาพเชิงปรัชญาและแนวทาง
ประยุกต์ใช้เสรีภาพเพื่อสังคม.วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

จรัญ โฆษณานันท์.(2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และ
ความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2538).ปรัชญา 201 พุทธศาสตร์.กรุงเทพมหานคร :
ไอ เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.

ประยุทธ์ หลงสมบุญ. (2519). พจนานุกรมบาลี-ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว.

พันวิษณุ ใจจนตันติ.(2545). "การประสานประโยชน์สาธารณะกับสิทธิเสรีภาพของ
ปัจเจกชนในการตรากฎหมาย". วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชา
นิติศาสตร์คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2540. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับ
ประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์.(2538). เสรีภาพและสิทธิตามรัฐธรรมนูญ.กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน.

วิชัย โชควิวัฒน์.(2555) .มนุษย์กับเสรีภาพ .กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.

วิชัย ศรีรัตน์.(2543).**สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย**.โครงการศูนย์

กฎหมายสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา สาขาวิชานิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,นนทบุรี : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สมภาร พรหมทา.(2546).**มนุษย์กับเสรีภาพ**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์.(2548).**สิทธิมนุษยชน**.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

เอกสารประกอบการสอน.(2548).**สิทธิมนุษยชน**.นนทบุรี : มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิ.

Jean-Paul Sartre. (1948). *Existentialism and Humanism*. London : Eyre

Methuen.